

М.Д. Василенко,

доктор юридичних наук, доктор фізико-математичних наук, професор,
в. о. завідувача кафедри права Європейського Союзу
та порівняльного правознавства,
академік Академії наук вищої освіти України

КАФЕДРА ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ПОРІВНЯЛЬНОГО ПРАВОЗНАВСТВА

Кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства була створена за пропозицією Президента Національного університету «Одеська юридична академія» академіка С.В. Ківалова згідно з політикою української держави, спрямованою на євроінтеграцію, наказом № 550А-5 від 19 травня 2004 р. на підставі рішення Вченої ради Одеської національної юридичної академії (протокол № 5 від 1 березня 2004 р.). Кафедра була заснована на підтримку європейського напрямку як основного вектора внутрішнього й зовнішнього розвитку України.

Основна мета роботи кафедри – формування системи знань студентів у сфері права Європейського Союзу, права Ради Європи, порівняльного правознавства, підготовка висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, а також участь у науково-дослідній роботі університету.

Головним завданням кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства є викладання дисциплін, пов'язаних із порівняльно-правовим вивченням основних правових систем сучасності, з європейським правом і європейською інтеграцією України. Кафедра займається науковим дослідженням проблем, пов'язаних із вищевказаними напрямками.

До 2005 р. кафедра структурно входила до факультету державного управління й міжнародно-правових відносин, із 2005 р. – до факультету міжнародно-правових відносин та юридичної журналістики, а з 2013 р. входить до факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія».

Кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства здійснює підготовку фахівців денної та заочної форми навчання на всіх факультетах й інститутах Національного університету «Одеська юридична академія».

За майже чотирнадцять років існування кафедри її очолювали професор Н.А. Баймуратов (2004–2005 рр.), професор М.Р. Аракелян (2005–2009 рр.), професор О.К. Вишняков (2009–2015 рр.), професор Х.Н. Бехруз (2015–2017 рр.), професор М.Д. Василенко (із 2017 р.), і кожен із них зробив неоціненний внесок у розвиток кафедри й розроблення її дисциплін.

За часи свого існування кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства стала однією з провідних кафедр, а сім викладачів, які працювали на ній із часів її заснування, стали докторами юридичних наук. На момент створення на кафедрі працювало сім викладачів: один доктор наук, професор, п'ять кандидатів наук, доцентів, один асистент. Із плином часу склад кафедри поступово змінювався. Нині кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства Національного університету «Одеська юридична академія» налічує 17 викладачів, із них 3 доктори наук і 14 кандидатів наук.

Професорсько-викладацький склад кафедри представлений двома професорами – М.Д. Василенком, Х.Н. Бехрузом; 11 доцентами – Ю.Ю. Акіменко, О.А. Делінським, А.О. Запорожченко, М.Ю. Качиним, І.С. Кривцовою, В.Є. Селезньовим, О.В. Скрипник, О.О. Суриловою, В.В. Форманюк, Ю.В. Чистяковою, Н.Д. Янчук; чо-

тирма асистентами – О.В. Пасечник, О.М. Пожар, Р.Ф. Харитоновим, В.А. Ромашенко.

Наукова робота кафедри та проведення нових наукових пошуків були б неможливими без участі молодого потенціалу кафедри, що представлений викладачами, аспірантами, здобувачами та студентами.

Організацією роботи кафедри, технічним забезпеченням діловодства, звітності, навчального навантаження займаються доцент А.О. Запорожченко, старший лаборант З.-О.М. Козловська й лаборант А.М. Китасюк.

Кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства наразі забезпечує такий цикл дисциплін: «Право Європейського Союзу», «Інституційне право ЄС», «Витоки й джерела європейської правової традиції», «Історія інтеграційних процесів в Європі», «Адвокатура в державах ЄС», «Взаємодія правової системи ЄС з іншими правовими системами», «Конкурентне право ЄС», «Право внутрішнього ринку ЄС», «Право компаній в ЄС», «Система цінностей права ЄС», «Правове регулювання охорони здоров'я в ЄС», «Порівняльне правознавство», «Порівняльна адвокатура», «Порівняльна адміністративістика», «Порівняльне цивільне право», «Правові системи Європи», «Право Ради Європи».

Кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства також бере участь у реалізації ініціативи Президента НУ «ОЮА» академіка С.В. Ківалова щодо викладання дисциплін англійською мовою («Право Ради Європи», «Практика Європейського Суду з прав людини», «Конкурентне право ЄС», «Право компаній ЄС та України», «Право захисту споживачів в ЄС і Україні», «Приватне право ЄС», «Конституційне й інституційне право ЄС», «Європейське право внутрішнього ринку», «Міжнародне торговельно-правове право й торговельно-правове право ЄС», «Правові сім'ї Європи»).

Із багатьох указаних дисциплін викладачами кафедри розроблені

й опубліковані методичні посібники та рекомендації для вивчення студентами. Пізнання цих дисциплін сприяє розширенню юридичного мислення, осмисленню державно-правових явищ і проблем поза рамками національного права, а також допомагає розумінню процесу інтеграції правової системи України до загальноєвропейського правового простору. На кафедрі читаються різні спеціалізовані курси.

За часів існування кафедри на ній викладалися й інші дисципліни, зокрема «Порівняльне кримінальне право», «Порівняльне екологічне право», «Порівняльне трудове право та право соціального забезпечення», «Порівняльне цивільне та комерційне право», «Система європейської безпеки», «Актуальні питання порівняльного правознавства», «Правові основи ЄС», «Правове забезпечення державного регулювання», «Практика Венеційської комісії» й інші. Крім того, ученими кафедри розроблені унікальні навчальні програми та методичні посібники з права Європейського Союзу, права Ради Європи, Системи європейської безпеки та міжнародного бізнесового права англійською мовою, а цивільне право, торговельне та господарське право – також і німецькою мовою.

Навчальна література за науковим напрямом досліджень і дисциплін кафедри представлена більш ніж двадцятьма підручниками, посібниками та методичними вказівками, більша частина яких – із грифом МОН України. За результатами наукових досліджень ученими кафедри було опубліковано низку монографій. Окремо слід відзначити, що викладачами кафедри надано низку експертних висновків і пропозицій для Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя, Конституційного Суду України, Комісії зі зміцнення демократії й утвердження верховенства права при Президентові України, для Генеральної Прокуратури України.

Колектив кафедри згідно з програмою на 2016–2020 рр. проводить наукові дослідження за темою «Правові

системні утворення: темпоральні й просторові аспекти дослідження». Кафедра бере участь у міжнародних проектах і грантах, зокрема в магістерській програмі з міжнародного та європейського права проекту «Темпус».

Члени кафедри беруть активну участь у проведенні різних заходів, що спрямовані на становлення та розвиток порівняльного правознавства як науки та навчальної дисципліни. У різних українських і зарубіжних видавництвах опубліковано багато наукових статей і науково-методичних матеріалів, присвячених порівняльному правознавству. Професор Х.Н. Бехруз є членом редколегії журналу «Порівняльне правознавство» – додатка до журналу «Право України».

Кафедра представляє Одеський регіональний осередок Української асоціації європейських студій і є одним із наукових центрів цієї всеукраїнської громадської організації. Члени кафедри підтримують міжнародні та всеукраїнські наукові зв'язки з професійними організаціями та навчальними закладами, зокрема російською й українською історико-правовими асоціаціями, з Українською асоціацією порівняльного правознавства, Асоціацією болгар України, Міжнародною асоціацією філософії права й соціальної філософії, Інститутом законодавства та порівняльного правознавства при Уряді Російської Федерації, Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова (спільна участь в організації наукових конференцій, семінарів). Істотним внеском у розвиток міжнародних наукових зв'язків кафедри були зустрічі, обговорення, семінари та ін. Кафедра підтримує зв'язки з представниками Місії Європейського Союзу з надання прикордонної допомоги Молдові й Україні, юридичного факультету Зальцбурзького університету (Австрія) та ін. Новим напрямом співробітництва в науковій площині стало видання електронного фахового часопису «Європейські студії та право», засновниками якого є Українська асоціація європейських студій

та університет (включено до наукових фахових видань України).

Співробітники кафедри є активними учасниками та представниками наукових інтересів не тільки НУ «ОЮА», а й України на міжнародній арені та у відносинах із різними установами та закладами.

Члени кафедри беруть участь у міжнародних, республіканських наукових і науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах і засіданнях «круглих столів», а також особисто організовували такі заходи на матеріальній базі НУ «ОЮА». За останні десять років найвизначнішими з них стали міжнародна конференція «Зона вільної торгівлі між Україною і ЄС: правові й економічні аспекти» (2007 р.), а також науково-практичний семінар «Європейський Союз: 50 років після Римських договорів» 2007 р. (за спільної участі Асоціації болгар України й Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова); участь кафедри в якості співорганізатора Міжнародної науково-практичної конференції «Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини», що відбулася 15 вересня 2012 р. на базі Національного університету «Одеська юридична академія» та багато інших наукових заходів.

Із нещодавніх заходів кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства особливо слід відмітити Міжнародний круглий стіл «Правові системи сучасності: взаємодія та конфлікти» (19 липня 2016 р.), організаторами заходу виступила Українська асоціація порівняльного правознавства, кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства й науково-освітній клуб кафедри «Єдність у різноманітті» Національного університету «Одеська юридична академія»; Міжнародну наукову конференцію «Право Європейського Союзу: сучасний стан, виклики та перспективи» (25 листопада 2016 р.); Міжнародний конгрес європейського права (20–21 квіт-

ня 2017 р.), що був організований спільними зусиллями кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства за підтримки проекту Європейського Союзу «Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» («Association4U»).

25 листопада 2017 р. кафедра права Європейського Союзу та порівняльного правознавства проведе Міжнародну конференцію «Правові проблеми цивілізаційного вибору України». У квітні 2018 р. кафедра планує провести Другий Міжнародний конгрес європейського права.

За час існування кафедри викладачами було захищено сім дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (Т.О. Анцуповою, Х.Н. Бехрузом, М.А. Дамірлі, М.Д. Василенком, О.К. Вишняковим, І.Д. Сліденком, О.О. Суріловою) і багато дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Зокрема, за останні роки дисертації захистили такі науковці: у 2015 р. – В.Г. Андрусак (12.00.01), Д.Л. Савенко (12.00.01), А.О. Запорожченко (12.00.01), О.М. Пожар (12.00.01), О.В. Шевченко-Бітенська (12.00.01), С.О. Мавед (12.00.01), С.К. Бурма (12.00.11); у 2016 р. – Р.Ф. Харитонов (12.00.01), І.М. Переверза (12.00.01), В.В. Ковальська (12.00.11), В.Л. Качурінер (12.00.11); у 2017 р. – Т.В. Каплюченко (12.00.11), К.А. Жебровська (12.00.01).

Докторантом кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства наразі є доцент І.С. Кривцова, а сім аспірантів кафедри пишуть дисертації на здобуття вченого ступеня доктора філософії.

6 листопада 2015 р. у стінах Національного університету «Одеська юридична академія» відбулося урочисте відкриття науково-освітнього клубу «Єдність у різноманітті». На кафедрі активно проводиться робота в рамках цього клубу, декілька разів на рік збираються засідання, присвячені актуальним питанням сучасного європейського права. Концепція Клубу цікава й перспективна, а девіз, що фігурує в назві, повною мірою відображає цілі й проблеми, на вирішення яких його члени мають намір спрямувати свої зусилля. У рамках науково-інформаційного напрямку здійснюється організація наукових конференцій, круглих столів, презентацій, семінарів, лекцій, майстер-класів, видавництво інформаційного ресурсу – газети Клубу «Єдність у різноманітті». Функціонування Клубу сприяє активізації наукової діяльності молодих учених і студентів; розвитку навичок самостійної наукової роботи; оволодінню сучасною методикою наукових досліджень; популяризації наукових знань і розробленню нових напрямів досліджень; створенню сприятливої атмосфери для самоосвіти й обміну досвідом у науковій сфері.

